

ΑΝΑ ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Β. Μποκατσιάμης

κ. Μποκατσιάμης
 εἶνε ὁ ἀγαπητότερος
 ζωγράφος· αἱ καλ-
 λιτεχνικώτεραι αἰ-
 θουσαι τῶν Ἀθηνῶν
 εἶνε στολισμέναι μὲ
 ἔργα του. Κατ' ἐξο-
 χὴν ὑδατογράφος,
 κατορθώνει νὰ ἀπο-
 δίδῃ μὲ κηθεῖσαν
 ἤδη εὐχέρειαν τὰς

ἐλκυστικώτερας ἀπόψεις ὠραίων τοπείων. Ἡ θάλασσα καὶ τὸ βουνόν, πρὸ παντὸς ὁμῶς τὸ δένδρον καὶ ἰδιαί-
 τατα ἡ ἐλαία, εἰς τὸν χρωστῆρα τοῦ κ. Μποκατσιάμης
 εὗρον τὸν ποιητὴν των. Ὁ συμπαθὴς ζωγράφος εἰσέ-
 δυσεν εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως καὶ
 ἰδίᾳ τῆς Κερκυραϊκῆς. Καὶ τόσον ἀγαπᾷ τὴν φύσιν
 αὐτὴν τῆς πατρίδος του, ὥστε νὰ περιπίτῃ ἐνίοτε καὶ
 εἰς μονοτονίαν θεμάτων.

Ὁ κ. Μποκατσιάμης τὸ σπουδαστήριόν του ἔχει
 ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ του, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπὸ δωδεκαετίας
 ἐκθέτει κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τὰ ἔργα τῆς καλοκαι-
 ρινῆς ἐργασίας του. Διότι ὁ κ. Μποκατσιάμης ἐργά-
 ζεται ἀπὸ φύσεως πάντοτε· τὸ ἐργαστήριόν του εἶνε
 τὸ βουνὸ καὶ ἡ θάλασσα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόφασίς του
 νὰ κάμῃ ἰδικὰς του ἐκθέσεις, δεικνύει τὸ φιλήσυχον
 τοῦ χαρακτήρος του καὶ τὴν προσπάθειαν τῆς ἀποφυ-
 γῆς πάσης συμμετοχῆς εἰς συνολικὴν μετ' ἄλλων
 συνεργασίαν, ἥτις ἀποβαίνει κατ' ὄνομα μόνον.

Ἡ ἐκθεσίς του, πλὴν ἐλαχίστων ἔργων προγενε-
 στέρων, συγκεντρώνει τὴν ἐφετεινὴν παραγωγὴν του,
 συνισταμένην κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ὑδατογραφίας, περὶ
 τὰς εἴκοσι, ἐλαιογραφίας καὶ δύο κρητιδογραφίας.

Ἐκ τῶν ὑδατογραφιῶν διακρίνεται ἡ παραλία τοῦ
 Κερκυραϊκοῦ χωριοῦ Μπενίτσας, πίναξ εὐμεγέθης, ἐν
 ᾧ κυριαρχεῖ τὸ κυανοῦν. Βουνό, ἐλῆξ, παραλία, λέμ-
 βοι, ὅλα μὲ φυσικότητα εἰργασμένα.

«Ψαράδικες θάρκες». Μιά ἀρμονία χρωματισμοῦ
 ποιητικωτάτῃ βουνῶν καὶ θαλάσσης. Ἡ θάλασσα
 κυανῇ μὲ πρασινίζοντα κυμάτια, μὲ ἀτμόσφαιραν ἥν
 ροδίζει· ἡ χαραυγὴ. Μιά ἄλλου πίνακος ἀλιευτικὴ λέμ-
 βος ἐν ἀνοικτῷ πελάγει, ἔχει ὠραίας ἀντανάκλασεις ἐπὶ
 τῶν ἀκίνητων ὑδάτων.

Τοπεῖον Κερκυραϊκόν. Θυμιάσιος ὁ κορυβὸς τῆς ἐ-
 λαίας. Ἐν ἀπόπτῳ, θάλασσα γαληνιαία. Πολὺ καλὴ

ἡ «χωρικὴ αὐλὴ» μὲ μίαν περγουλιὰν (κληματαριὰν)
 στεφανωμένην ἀπὸ πυκνὸν φύλλωμα. Ποιητικώτατος
 ὁ χρωματισμός.

Δύο ἄλλοι πίνακες παριστῶσι, ὁ μὲν τὸ Mon-
 repos τῆς Κερκύρας, ὁ δὲ ἄλλος παλαιὸν φρούριον,
 καίμενον πλησίον εἰς τὴν Παλαιοκαστρίτσαν.

Ὁ κ. Μποκατσιάμης ἐφέτος ἀπεμακρύνθη ἐπ' ὀ-
 λίγον τῆς Κερκύρας διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Πρέβεζαν.
 Κατὰ τὴν ἐκεῖ βραχεῖαν διαμονὴν του ἐξήλτο τέχνησε
 πέντε πίνακας, ἐξ ὧν δύο ὑδατογραφικοί· ὁ εἰς πα-
 ριστᾷ φθινόπωρον, γεμῆτος ζωὴν καὶ ποίησιν μὲ ἀπο-
 χρώσεις κυανᾶς καὶ ἐρυθρᾶς, μὲ δένδρα ἔχοντα τὴν
 μελαγχολίαν τῆς παρκαμῆς καὶ ὁ ἄλλος τὸ παλαιὸ
 τζαμί τῆς Πρεβέζης, ὠριατότατον ὡς χροῶμα, ἀκριβέ-
 στατον ὡς σχέδιον.

Αἱ ἐλαιογραφίαι δὲν ὑπολείπονται τῶν ὑδατογρα-
 φιῶν. Κυριαρχεῖ ἡ «Ἡλιακὴ ἀκτίς», τοπεῖον εἰλημ-
 μένον ἀπὸ τὸ χωρίον Λάκωνες. Μία ἄλλη ἀπόψις τῆς
 Μπενίτσας, μὲ παραλίαν, μὲ φαιοὺς βράχους, μὲ
 κάλαμιές καὶ εἰς τὸ βάθος ἐν βουνό, τοῦ ὁποίου οἱ
 πρόποδες καλύπτονται ἀπὸ χλόην. Ἐπικρατεῖ τὸ
 κυανοῦν χροῶμα. Ἀρέσει πολὺ εἰς τοὺς ἐπισκέπτας,
 καίτοι τεχνικῶς ἡ «Ἡλιακὴ ἀκτίς» εἶνε ἀνωτέρα. Ἐκ
 τῶν καλλιτέρων ἀπεικονίσεων εἶνε καὶ τὸ, δυνατόν
 ἐν τῇ ἀντιθέσει τοῦ κιτρίνου καὶ τοῦ μαύρου, «Λυ-
 κόρως», μικρὸς πίναξ ἀλλὰ πλήρης μυστηρίου καὶ
 ἐκφραστικότητος ἐν τῇ ἀπλότητί του. Αἱ σκιαι τῶν
 ἐπὶ τῆς κορυφῆς δένδρων εἶνε μὲ μεγάλῃ λεπτότητα
 εἰργασμένοι, σχεδὸν ἀτρώδεις. Ὁ καλλιτέχνης εἰς
 τὸν πίνακα αὐτὸν δεικνύει ἀριστος impressionist.
 Τὰ ἰδιόρρυθμα «Χωρικὸςπιτα» τοῦ χωριοῦ Λάκωνες
 σταματοῦν τὸ βλέμμα· ὁ δρόμος, ὅστις τὰ χωρίζῃ
 φυσικώτατος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀττικὴ ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῇ μικρᾷ
 ἐκθέσει. Μία συστὸς δένδρων τοῦ ἐν Πατησίοις κτήμα-
 τος τοῦ κ. Σόλωνος ἀπεδόθη ἀριστοτεχνικῶς. Ἐγένετο
 ταχύτατα, εἰς ἡμίσειαν μόλις ὥραν. Ἔργον ἔχον διαύ-
 γειαν μεγάλῃ, αἰσθητικὴν ἀντίληψιν, μὲ τὰ πεῦκα, τῶν
 ὁποίων οἱ κορυφαὶ εἶνε φυσικώτατοι, μὲ οὐρανὸν νεφε-
 λώδη. Ἐκφραστικώτατον ἐν τῷ συνόλῳ του. Διαφορε-
 τικὴ φύσις εἰκονίζεται εἰς τὸν πίνακα αὐτόν· χωρὶς
 νὰ ὑπάρχῃ τίτλος, τὸ ἵννοεῖ κανεὶς αὐτό· εἶνε μία
 ξεχωριστὴ ἰκανότης τοῦ δεξιῦ ζωγράφου.

Διάφορα σκίτσα συμπληρῶνουν τὴν ἐκθεσιν, ἥτις
 εἶνε καθαρῶς τοπειογραφικὴ καὶ θαλασσογραφικὴ. Μία
 μόνον προσωπογραφία κοσμεῖ τὰ λοιπὰ ἐκθέματα. Ἡ
 τῆς χαριτωμένης κόρης του· καλλιτέρα ἀπὸ τὸν πα-

τέρα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὴν ἀποτυπώσῃ ἄλλος. Καὶ ἐν χαρακτηρηστικόν: Οὕτω ἓνα σκίτσο καὶν πολέμου. Ὁ καλλιτέχνης, ὁ ἀπὸ χαρακτηρὸς φιλητυμώτατος, ὅστις ζῇ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ἐν τῇ ρέμβῃ τῆς ἡρέμου φύσεως, ἥς εἶνε ἀκούρατος εἰκονογράφος, ὁ ἐραστὴς τοῦ ὠραίου, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐμπνευσθῇ ἀπὸ τὸν ὀλεθρον.

Θὰ ἐπερίττειε ἴσως νὰ ἀναγραφῇ ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν πινάκων τοῦ ἡγορήθησαν τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν ἤνοιξεν ἡ ἐκθεσις ἐπωλήθησαν 14 πίνακες. Ἀγορασταὶ ἡ πρέσβειρα τῆς Ρωσίας κ. Ντεμίντωφ, ἡ κ. Γ. Ἐμπερίκου ἀγοράσασα ἑξ ἔργα, ὁ κ. Δ. Μπέμπης πέντε καὶ ὁ κ. Τσιτσόπουλος. Ἐπίσης ἡγόρασαν ἔργα οἱ πρίγκιπες Ἀνδρέας καὶ Χριστόφορος, ἡ κ. Σταθάτου καὶ οἱ κ. κ. Τζήρος καὶ Ἀργυρόπουλος.

Γ. Ροῦλός.

Ὁ κ. Γ. Ροῦλός τοῦ ἐργαστηρίου του ἔχει ἐντός τοῦ Πολυτεχνείου. Ὁ προβάλλων δεικνύει τὸν στρατιωτικὸν ζωγράφον. Κάλυκες ὀβίδων, Βουλγαρικὰ στολὰ, ἓνα καλπικὸν ἐνθρονισμένον ἐπὶ κεφαλῇ γυμνοῦ ἀγάλματος, φουγιρισθῆκα, ζωστραὶ καὶ λάφυρα πολεμικά, δεικνύουν ὅτι ὁ ζωγράφος ἐξῆσε τὴν πολεμικὴν ζωὴν. Ὁ κ. Ροῦλός, ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1897, καὶ τώρα περικολλοῦσιν τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἑλλήνων, ὑποβλήθεις χάριν τῆς τέχνης εἰς ὅλη γας ταλαιπωρίας.

Ἐὰν κατὰ τὸ 1897 δὲν εἶχε νὰ μᾶς δώσῃ φωτεινὰ σημεῖα τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνου πολέμου, τώρα εἶνε εὐτυχέστερος. Μᾶς παρουσάζει ἓνα Βασιλέα θριαμβουτῶν καὶ τοὺς ἀελλόποδας καὶ ὁρμητικούς εὐζώνους, τοὺς ἡγέτας τοῦ νικηφόρου στρατοῦ μας.

Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ κ. Ροῦλου ὑπάρχουν μόνον νέα ἔργα. Καὶ ἀντικαθίσταται τις εὐθὺς ἀμέσως τὸν ἱμπερσιονισμόν, τὴν νεωτέραν ἀντίληψιν τῆς τέχνης εἰς ἣν προσεχώρησεν ὁ δυνατὸς καλλιτέχνης. Ἡ μεταστροφή τῆς τεχντροπίας εἶνε λίαν αἰσθητή, εἰς τὸ χρώμα, εἰς τὴν φόρμιν, εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν. Πρῶτος πίναξ, κατὰ χρονολογίαν, ἐνδεικτικὸς τῆς νέας ζωγραφικῆς περιόδου τοῦ κ. Ροῦλου εἶνε ὁ Νεκρὸς τοῦ Πατριάρχου Γεωργίου τοῦ Ε'. ὁ ἀνατυρόμενος ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ Κερατίου κόλπου. Καὶ ἐπειρηματίζῃ εἰς ἐν δυσκολώτατον θέμα, ὅπως δύσκολα εἶνε τὰ ἱστορικὰ θέματα, ἰδίως ὅταν εἰς μίαν μορφήν συγκεντροῦνται ὁλόκληρος ἱστορικὴ περίοδος τοῦ Γένους. Ὁ ζωγράφος δὲν εἶχε νὰ εἰκονίσῃ ἓνα ἀπλοῦν κληρικόν. Ἦτο Ἐθνάρχης, τὸ σκοινὶ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ του κατέστη σύμβολον ἐθνικόν, καὶ ὡς τοιοῦτος εἶνε ἰδέα μᾶλλον ἢ ἀπλήρ ἐνσάρκωσις. Ὁ κ. Ροῦλός περισσώτερον ἐλκυσθεὶς ἐκ τῆς πραγματικότητος παρουσιάζει ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτάσει τὴν σκηνὴν τῆς ἀνατύρωσεως ὡς θὰ τὴν ἐβλεπεν ἐν τῇ ζωῇ. Δὲν ὑπῆρξε ποιητής, ἀλλὰ θετικὸς ζωγράφος, καὶ δι' αὐτὸ ὑπὸ τὴν καθαρῶς τεχνικὴν ἔκφωσιν, εἶνε ὁ πίναξ ἄριστα εἰργασμένος ἐν ταῖς λεπτομερείαις· φαίνεται ὁ δυνατὸς χρωστήρ, ἡ ἀκρίβεια τοῦ σχεδίου, ἡ περὶ τῆς ζωῆς. Ὁ πίναξ εἶνε μεγάλων διαστάσεων. Ἀκαμῶς ἀνὴρ βοηθούμενος ἀπὸ δύο ἐφύδους—ναῦται πιθανῶς—ῥῆθιοι ἐπὶ τῆς λέμβου προσπαθοῦν νὰ ἀνασύρουν εὐλαβῶς τὸ σκῆνος τοῦ Ἐθνομάρτυρος. Τὸ σῶμα εἶνε κεκαλυμμένον καὶ φαίνεται μόνον ἡ κεφαλὴ—κεφαλὴ ἀγίου, ἥτις προσδίδει τὸ μεγαλεῖον τῆς θυσίας. Εἰς τὸ βῆλος, τὸ Φα-

νάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ὁλῆς δ' ἀπόψεως δεσπόζει ἓνα τζαμί.

Εἰκὼν ἀνακαλοῦσα εἰς τὴν μνήμην τὴν πρώτην τραγικὴν σκηνὴν τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ἐθνεγερσίας.

Ὁ χρωματισμὸς τῆς εἰκόνος φωτεινόςτατος, παρὰ τὸ πένθιμον τοῦ θέματος, ἡ ἀτμόσφαιρα, αἱ μὲν διαγραφόμεναι οἰκοδομαί, ἡ θάλασσα, ὅλα ἔχουν ἀποδοθῇ μὲ τέχνην. Καὶ τὴν εἰργάσθη μὲ προσοχὴν καὶ ὑπομονήν, μολονότι δὲ ἀπὸ ἐτῶν τὴν ἤρρισε, δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη.

Ἡ «Ἐρδός» εἶνε ὁ δεσπόζων πίναξ, ἐμπνευσμένος ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ὁ ἄριστος τῆς νέας παραγωγῆς τοῦ καλλιτέχνου, ἀνώτερος πολλῶν ἄλλων μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων πολεμικῶν πινάκων.

Καίτοι τοῦλάχιστον μετὰ ἓνα μῆνα ἐλπίζει ὁ καλλιτέχνης νὰ ἔχῃ θέσῃ τὴν τελευταίαν πινελιάν, εἶνε μὲ τὴν προσοχὴν εἰργασμένος, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ὡς δίδων ἀπὸ τοῦδε πλήρη τὴν ἰδέαν τῆς ἀπεικονίσεως. Εἰς ἐν ὕψωμα, τοῦ ὁποίου τὴν κορυφὴν ἀποτελοῦν ἀπορῶγες ὀγκόλιθοι, οἱ εὐζῶνοι ἐφορμῶσι μὲ προτεταμένην τὴν λόγχην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ὁ μὲν ἐχθρὸς δὲν φαίνεται, φαίνεται ὅμως ἡ ὁρμητικότης, ἡ εὐστάθεια, ἡ ταχύτης, ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν εὐζώνων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὰς Ὀμηρικὰς ἐφύδους τῶν ἐχάρων τὰς ἡρωϊκότητας σελίδας τῶν δύο πολέμων. Ὁ ζωγράφος ἐχαρακτήρισε μὲ δύναμιν, μὲ ἐνέργειαν τοὺς πολεμιστάς. Ἀστράπτει εἰς τὰ μάτια τῶν ἡνίκῃ, ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸν θάνατον. Ἀριστερὰ εἰς ἐν ἄλλο ὕψωμα, ἄλλο ἀπόσπασμα μάχεται. Δεξιὰ εἰς τὴν στενωπὸν ἐν βλητοφόρον, ἐμπροσθεν τοῦ ὁποίου κατάνηται νεκρὸς ὁ ἵππος του. Ἐνὰς εὐζῶνος ἀπομακρυνθεὶς τῶν συντρόφων του, σπεύδει νὰ προχωρήσῃ. Περικτέρω, οἱ πεσόντες. Ὁ οὐρανὸς γλυκὺς καὶ μὲ πολυχρώμους ἀντανανκλάσεις ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐκτυλισσομένην σκηνὴν τοῦ αἵματος. Ἐν τῷ συνόλῳ ὁ πίναξ εἶνε μεγαλοπρεπής, πλήρης ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ καὶ ζωῆς. Ὁ καλλιτέχνης κατὰ τὴν τελεσιωτικὴν ἐπεξεργασίαν σκέπτεται νὰ καταστήσῃ τὴν εἰκόνα συνθετικώτεραν, μολονότι ἡ κορυφὴ εἶνε ἀρκετὰ ζωηρά, ὥστε νὰ καλύπτῃ πᾶσαν τυχὸν κενότητα.

Ὁ θρίαμβος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου εἶνε σκίτσο, ἀλλ' εἰργασμένον τόσον καλὰ, ὥστε νὰ ἔχῃ καὶ ὡς τοιοῦτον τὴν ἀξίαν του. Παριστὰ τὸν Στρατηλάτην ἐπιστρέφοντα διὰ τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του καὶ τοῦ νικηφόρου στρατοῦ του. Ἡγεῖται ἐπιβάτων μεγαλοπρεποῦς ἵππου ἐν μέσῳ τῶν εὐζώνων, οἵτινες προηγοῦνται, καὶ τῶν πεζικῶν ταγματῶν, ἐν ἐνθουσιασμῷ χαιρετώντων τὸν νικητὴν. Δεξιὰ διακρίνονται Βούλγαροι αἰχμαλωτοί, ἀπαχόμενοι, εἰς τὸ ἐμπροσθεν δὲ μέρος τοῦ πίνακος κατάνηται συντετριμμένα Βουλγαρικὰ πυροβόλα. Διὰ τῆς ἐλικοειδοῦς στενωποῦ τῆς ὁροσειρᾶς κατέρχονται τὰ στρατεύματα, ἐνῶ ἀπὸ τὰς κορυφὰς ἀναθρώσκει ὁ καπνὸς ἐκ τῶν πυρῶν, ἃς εἶχον ἀνάψει οἱ στρατιῶται μας. Ἡ σύνθεσις αὕτη ἤρρεσε πολὺ ἐν τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Διάδοχον, ἐπισκερθεύοντας τὸ ἐργαστήριον τοῦ κ. Ροῦλου. Ὅμοιαν περίπτωσιν εἶχε φιλοτεχνήσῃ καὶ ὁ κ. Σκῶτ' ἀλλ' ἐκείνη δὲν εἶχε τὴν Ἑλληνικότητα, ἥτις διακρίνει τὰ ἔργα τοῦ κ. Ροῦλου, ὅστις ἀρύεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν τὰς ἐμπνεύσεις του.

Τρίτος πολεμικός πίναξ εἶνε οἱ Τραυματίαι. Μία χαράδρα τοῦ Κιλκίς ἔχει κατακλυσθῇ ἀπὸ τραυματίας. Εἶνε ἐν σκίτσο, τὸ ὅποῖον θὰ συνθέσῃ μὲ μίαν ἀποψιν μάχης εἰς τὸ βάθος. Ἐν χροῶμα κυριαρχεῖ πένθιμον ἐν τῷ συνόλῳ. Εἶνε ἡ θλίβερα ἀλλὰ καὶ ἐνδοξος παρέλασις ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐδάψαν μὲ τὸ αἷμα τῆς πληγῆς των τὰ διεκδικούμενα ἐδάφη. Ἄλλοι κατὰ γῆς περιποιοῦνται μόνοι τὰ τραύματά των, ἄλλοι θαδίζουσιν μετὰ κόπου τῆς συνοδείας προηγεῖται νοσοκόμος, βοηθῶν ἐν τῇ πορείᾳ στρατιωτῶν φέροντα ἐπίδεσμον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὅπισθεν δὲ ἐπὶ φορείου μεταφέρεται θαρῶς τραυματισμένος μαχητής.

Ὁ καλλιτέχνης πρὸ καιροῦ ἐσχεδίασε μίαν σύνθεσιν, πρὸς ἣν ἡ πατριωτικὴ ψυχὴ του μετὰ στοργῆς φέρεται. Ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Κρήτης μετὰ τοὺς πολυτελεῖς ἀγῶνας τῆς καὶ ἐφάντασθη τοὺς ἀκουράτους Κρήτας ἀνερχομένους σὺν γυναίξῃ καὶ τέκνοις ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ καταθέτοντας τὰ ὅπλα των, ἐπιτευχθεῖσες τῆς ἐνώσεως, εἰς τὸν ναὸν τῆς Νίκης, ἐνῷ οἱ γηραιοὶ ὀπλαρχηγοί, οἵτινες εἶχον πρὸ αὐτῶν ἐπιτελεῖν τὸ καθήκον πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ἀνεπαύοντο, τοὺς ὑποδέχονται.

Εἶνε μία ἰδέα, τὴν ὅποιαν ἔχει πλήρη ἐν τῇ διανοίᾳ τὸ καλλιτέχνης, ἀλλὰ δὲν ἠνυκάρισε νὰ τῆς δώσῃ τὴν ὀριστικὴν μορφήν.

Ὁ κ. Γ. Ροῦλὸς εἶνε δυνατὸς σχεδιαστής. Ἡ ἰκάνότης του φαίνεται καὶ εἰς τὰ πρόσωπα τῶν συνθετικῶν πινάκων του, ἀλλ' ἰδίως εἰς τὰ πορτραῖτα.

Ὁ βιολιστής κ. Ἐρξστης σύρων τὸ δοῦναι του, εἶνε ἐκπαρασιωτάτος πίναξ. Ἡ κεφαλὴ, τὸ βιολί καὶ τὰ δάκτυλα ἐπάνω στὸ ὄργανον, εἰς ἓνα φόντο πυρόχρουν. Τίποτε ἄλλο. Ἀλλὰ τι δύναμις! Συνδυάζει τὴν ὁμοιότητα τῆς φυσιογνωμίας μὲ τὰς ἀξιώσεις τῆς τέχνης. Εἰς τὰ μάτια τοῦ μουσικοῦ εἰκονίζεται μία ὄνειροπόλησις μυστικοπαθῆς, τὰ χεῖλη ἔχουν καὶ αὐτὰ τὴν αἰσθησίν των, τὰ δάκτυλα, καὶ ἰδίως ἐκεῖνα ποῦ καθυποτάσσουσιν τὰς χορδὰς εἰς τὴν μελωδίαν, ἔχουν τεχνικώτατα ἀποδοθῇ νομίζῃ κανεὶς ὅτι ἀποτελοῦν συνέχειαν χορδῶν. Ἀρμονικὸς ὁ φωτισμὸς τῆς κεφαλῆς.

Ἄλλο δεῖγμα τῆς προσωπογραφικῆς του δεξιότητος εἶνε μία κατατομὴ πύλοφορῶσης κυρίας, μὲ ἓνα πλαστικώτατον χαιρὸν.

Σκίτσα, ἰδίως τῆς «Ἐρδου», εἶνε παρερριμένα εἰς τοὺς τοίχους. Ἀνακλύπτω καὶ ἐν σκίτσο, πολὺ ἐπιτυχές, τοῦ συναδέλφου κ. Κ. Αὐγέρη.

Πρὶν φύγω, ὁ καλλιτέχνης, θέλων νὰ μετρίσῃ τὴν μελαγχολικὴν ἐντύπωσιν τῶν μαχῶν, εἶχε τὴν πρόνοιαν νὰ ἀνασύρῃ ἐκ τοῦ χαροφύλλικος του ἐν δεῖγμα καὶ ἄλλης καλλιτεχνικῆς δεξιότητός του : τῆς γελοιογραφικῆς : Ἐνα ἀνέκδοτον σκίτσο τοῦ κ. Ζαχαρία Παπαντωνίου, ὡς διακού — πρὶν γένῃ, Νομάρχης — θυμιατίζοντας τὴν ὁμοούσιον Τριάδα, τὴν ἐφορεύσαν τῆς Ἐθν. Πινακοθήκης, μὲ τὰς χαρακτηριστικὰς γραμμὰς του, μ' ἔκαμε νὰ γελάσω πολὺ.

K.

* * *

* ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ *

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ

ΕΝΑΣ παλαιός, ἀλλ' ἀληθινὸς ποιητής, Παναγιώτης Συνοδινός, ἀπέθανεν ἐν γήρατι, κατόπιν μακρᾶς καὶ βασιανιστικῆς νόσου. Ὀλίγοι ἀνθρώποι συνωδύεσamen τὴν κηδείαν του, οἱ «ὀλίγοι» ἐκεῖνοι ποῦ συνοδεύουν συνήθως τὰς πτωχικὰς κηδείας τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ πνεύματος, ὅσοι ἔζησαν ἡσυχῶς, διὰ νὰ ἀποθάνουν ἀφανῶς. Οἱ ὀλίγοι ποῦ συνωδύεσamen ἄλλοτε τὸν Ἀσώπιον νεκρὸν, τὸν Ροῦδην, τὸν Μαρτζώκην.

Θά ξηγήσω τὴν ἀδειαν ἀπὸ τοὺς καρηκομῶντας νεοσσοὺς τῆς Ὀσκαρουαϊλικῆς ποιήσεως νὰ σκιαγραφῶ ἓνα ἀτίθασσον ποιητὴν, τοῦ ὁποῖου ἡ αὐτόρμητος ἔμπνευσις, ἡ πλουσία, ἡ μὴ ἐπηρεαζομένη ἀπὸ ξένας φιλολογίας καὶ σχολὰς, ἦτο μεγαλόπνευτος, μεγαλορρήμων, αἰσθητὴ εἰς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλούς, — ὡς σάτυρα δέ, καυστικὴ

Ἦτο ὁ Συνοδινὸς πατριωτικὸς ποιητής, κοινωνικὸς ποιητής, σατυρικὸς ποιητής. Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἔδρασε, ἡ κακοδαιμονία τοῦ Κράτους, ἡ μικροπολιτικὴ, τὰ κοινωνικὰ ἔλλα, τὸν ἀπησχόλησαν σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Ἦτο ἡ παλαιά, ἡ πρὸ τεσσαρακονταετίας περίπου ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ ποιηταὶ ἤσκουν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας, καὶ τῆς πολιτείας ἀκόμη τότε ὅχι ἀναιμώσκοντο ἀπλῶς, ἀλλ' ἀπεστήθιζον τοὺς στίχους των καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ νέοι κάθε σχεδὸν ἡλικία, κάθε κοινωνικὴ τάξις. Ὁ Βαλαωρίτης, οἱ Σοῦτσοι, οἱ Παράσχου, ὁ Ζαλοζώ-

στας, ὁ Παπαρηγόπουλος, ὁ Βασιλειάδης, ὁ Λασκαρίδης, ὁ Βλάχος, ὁ Συνοδινός, καὶ εἰς τὴν σάτυραν ὁ Καρύδης — ὁ Σουρῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — ἦσαν πασίγνωστοι προσωπικότητες καὶ τόση ἡ ἐπίδρασις των, ὥστε καὶ σήμερον ἔτι στίχοι τοῦ Παπαρηγόπουλου, τοῦ Βασιλειάδου, τοῦ Παράσχου ἀπαγγέλλονται μετὰ νοσταλγίας καὶ τινος γοητείας. Καὶ ἀρκετοὶ ἦσαν ἐν Ἑλλάδι οἱ ποιηταὶ τότε, ἀλλὰ καὶ ὅλοι περίπου καλοὶ. Σήμερον καὶ ὀλιγότεροι εἶνε — δὲν λαμβάνω ὑπ' ὄψει τὰ δημοσιογραφικὰ τραγουδάκια τῆς δ' σελίδος — καὶ ἀγνωστότεροι. Θὰ ἰσχυρισθῶν μερικοὶ ὅτι σήμερον εἶνε τεχνικώτερος ὁ στίχος, ἐξαιρεγατμένος, ἡ ποίησις πλέον ἥρεμος, μυστικοπαθῆς ἢ ἐμπνευσις καὶ δι' αὐτὸ ὀλιγότερον ἀντίληπτή καὶ συνεπῶς ὀλιγότερον δημοφιλής. Ἀλλὰ σήμερον ἡ ποίησις αὐτὴ εἶνε «terra incognita» διὰ τὸν πολὺν κόσμον καὶ γράφεται διὸ στενὸν μόνον κύκλον Ναρκισσεομένων στιχουργῶν. Ἡ ἀξία βεβαίως μιᾶς ἱκανότητος ἔχει κατὰ τὸ ἐξαχρησμένον, ἀνεξαχρησμένον ἐποχῆς. Ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἀποτελεῖ ἐν σύνολον καὶ ἐκ τοῦ συνόλου κρίνεται. Καὶ ἐπεὶ ἀκούομεν συχνὰ ὅτι ἡ ἀξία τῶν νεωτέρων ποιητῶν δὲν «ἐκτιμεῖται», ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ ποίησις ἐξετιμῆτο διότι ἦτο ποίησις, δηλαδὴ ἔμπνευσις καὶ αἰσθημα — παλμός καὶ σκέψις ἐν ταύτῳ — ἦτο ἀφελὴς ἀλλὰ αἰσθαντικὴ, ἐνῷ τώρα εἶνε ἐπεξεργασία, ψιμυθιον, λεξιθερία, ὑπὸ τὸν πέπλον δῆθεν τῆς τέχνης ἀνούσια καὶ ἐξεζητημένα καὶ πλαστά καὶ νόθα στιχουργήματα, οὐχὶ ἀνάβρυσμα ἀγνῆς αἰσθηματικότητος, ἀλλὰ ψυχρὸς ὑπολογισμός. Τότε ἀπηγγέλλοντο τὰ ποιήματα παντοῦ· τώρα σχολιάζονται